

Тема 1. Менеджмент в наукових та освітніх проєктах. Захист прав інтелектуальної власності

Зміст теми

Даний курс розроблено для надання аспірантам та молодим науковцям комплексного розуміння управління науковими та освітніми проектами, включаючи захист інтелектуальної власності.

Питання 1

Сутність менеджменту наукових та освітніх проєктів

Питання 2

Функції менеджменту в управлінні проєктами

Питання 3

Специфіка проектної діяльності в епоху діджиталізації

Питання 4

Захист прав інтелектуальної власності

Цілі навчання

1 Оволодіти фундаментальними принципами

Засвоїти основні концепції та методології управління науковими та освітніми проєктами в українському контексті

3 Розуміти цифрову трансформацію

Дослідити вплив діджиталізації на проєктну діяльність та інноваційні підходи до менеджменту

2 Розвинути практичні навички

Набути компетенцій з планування, організації, контролю та координації проєктної діяльності

4 Захищати інтелектуальну власність

Опанувати стратегії та інструменти захисту результатів наукової діяльності

1. Сутність менеджменту в контексті національної моделі системи управління науковими та освітніми проектами

Що таке менеджмент наукових та освітніх проєктів?

Менеджмент наукових та освітніх проєктів — це спеціалізована галузь управління, спрямована на ефективне планування, організацію, реалізацію та моніторинг проєктів у науковій та освітній сферах з метою досягнення конкретних цілей в умовах обмежених ресурсів та часу.

Особливість менеджменту в цих сферах полягає в необхідності поєднання академічних цінностей та підходів з принципами ефективного управління ресурсами та стейкхолдерами, забезпечуючи інноваційні результати та сталий розвиток освітніх та наукових інституцій.

Національна модель управління науковими проєктами

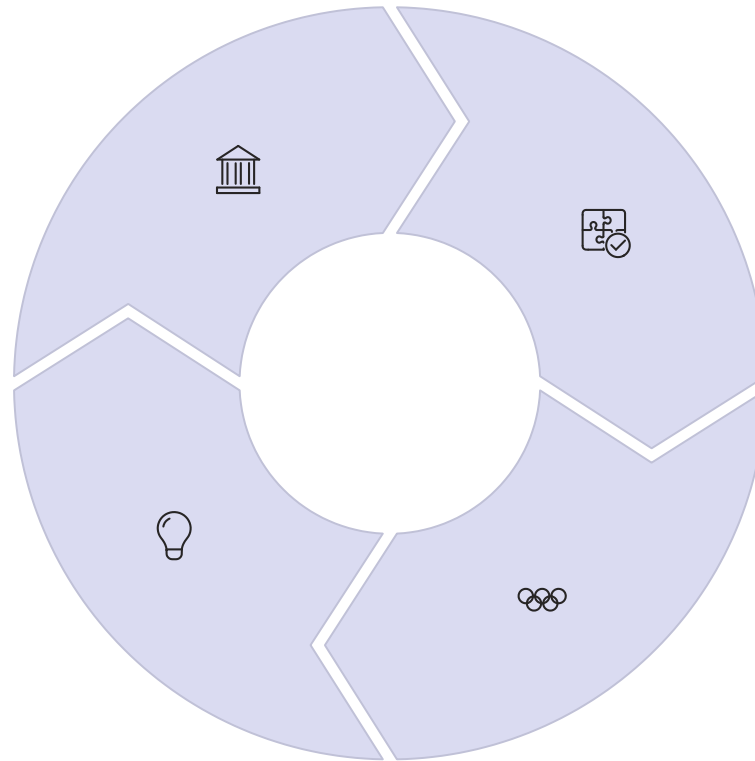
Українська модель управління науковими та освітніми проєктами формується на перетині глобальних тенденцій та національних традицій академічної спільноти.

Державне регулювання

Нормативно-правова база, державне фінансування, національні пріоритети розвитку науки та освіти

Інноваційна орієнтація

Зв'язок з індустрією, комерціалізація розробок, трансфер технологій

Інституційна автономія

Академічна свобода, самоврядність ЗВО, інституційні стратегії розвитку

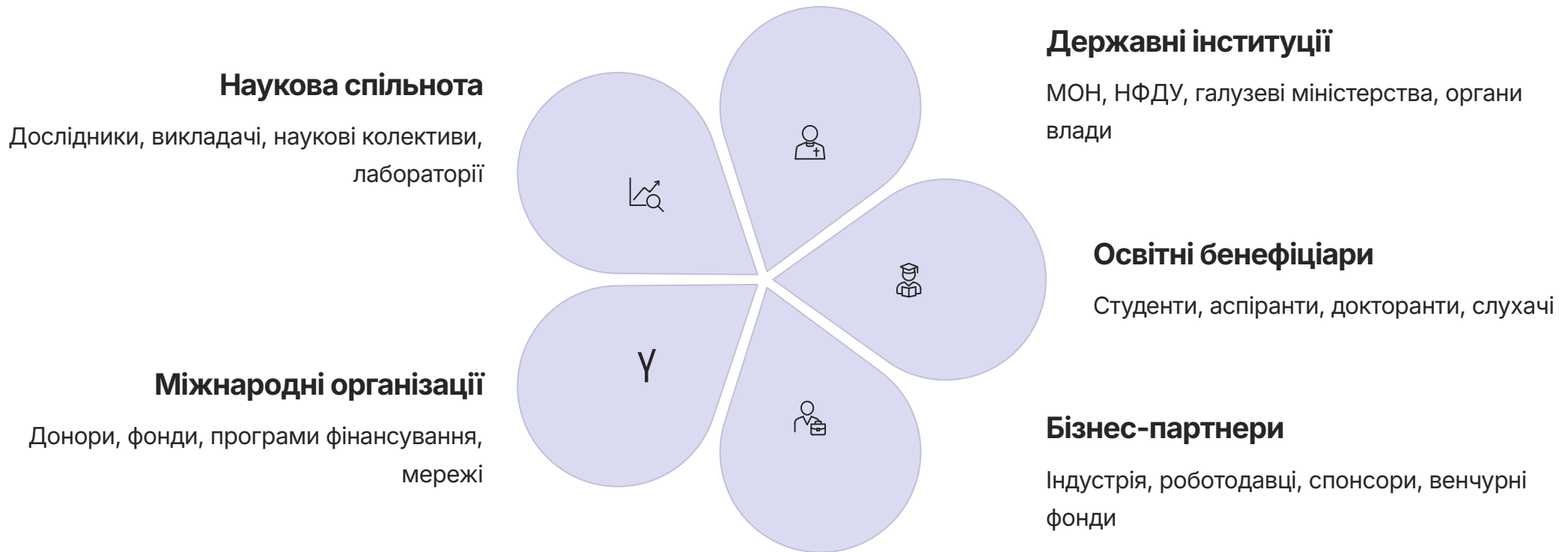
Міжнародна інтеграція

Гармонізація з європейськими стандартами, участь у міжнародних програмах (Horizon Europe, Erasmus+)

Трансформація моделі управління науковою сферою в Україні

Ключові стейкхолдери наукових та освітніх проєктів

Унікальні риси менеджменту наукових проєктів

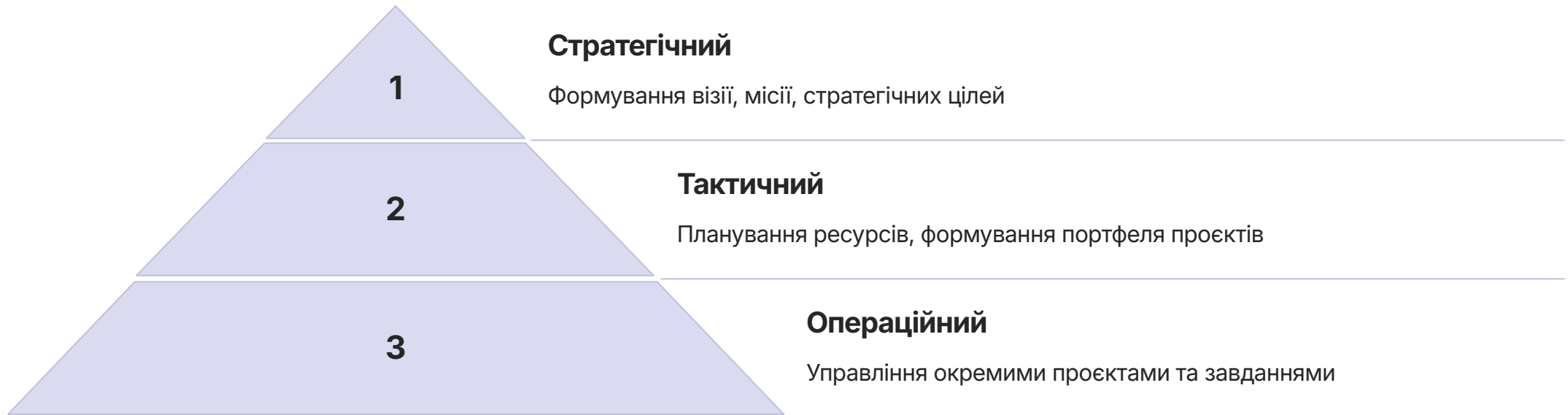
Особливості порівняно з бізнес-проєктами

- Орієнтація на генерацію нових знань, а не прибутку
- Висока невизначеність результатів дослідження
- Потреба у академічній свободі та креативності
- Тривалі часові горизонти отримання результатів
- Складна оцінка ефективності та успішності
- Важливість репутації та визнання у науковій спільноті

Наукові проєкти балансують між творчим пошуком та структурованим управлінням, що вимагає специфічних підходів до менеджменту.

Ієрархія управління науковими та освітніми проєктами

Ефективність менеджменту наукових та освітніх проєктів залежить від злагодженої взаємодії всіх трьох рівнів управління. Стратегічний рівень забезпечує відповідність проєктів довгостроковим цілям інституції, тактичний — оптимальний розподіл ресурсів між проєктами, а операційний — безпосереднє виконання проєктних завдань.

Особливості освітніх проєктів

Характерні риси

- Орієнтація на освітні результати та компетентності
- Широкий спектр зацікавлених сторін (учні, батьки, роботодавці)
- Необхідність відповідності освітнім стандартам
- Сезонність та залежність від навчального циклу

Типові категорії освітніх проєктів

- Розробка освітніх програм та курсів
- Впровадження інноваційних методик навчання
- Створення освітніх технологій та ресурсів
- Проєкти з розвитку освітньої інфраструктури
- Програми підвищення кваліфікації педагогів

2. Функції менеджменту і їх роль в управлінні проектами

Основні функції менеджменту в управлінні проєктами

Планування
Визначення цілей, завдань, ресурсів,
термінів та ризиків проєкту

Координація
Забезпечення узгодженості дій,
комунікація, вирішення конфліктів

Організація

Структурування робіт, розподіл ресурсів,
формування проєктної команди

Мотивація

Стимулювання команди, забезпечення
залученості та продуктивності

Контроль

Моніторинг виконання, оцінка прогресу,
коригувальні дії

Ці п'ять функцій утворюють замкнений цикл управління проєктом, де кожна наступна функція спирається на результати попередньої, а контроль забезпечує зворотній зв'язок для коригування планів.

Планування як основа успішного наукового проєкту

Ключові компоненти планування

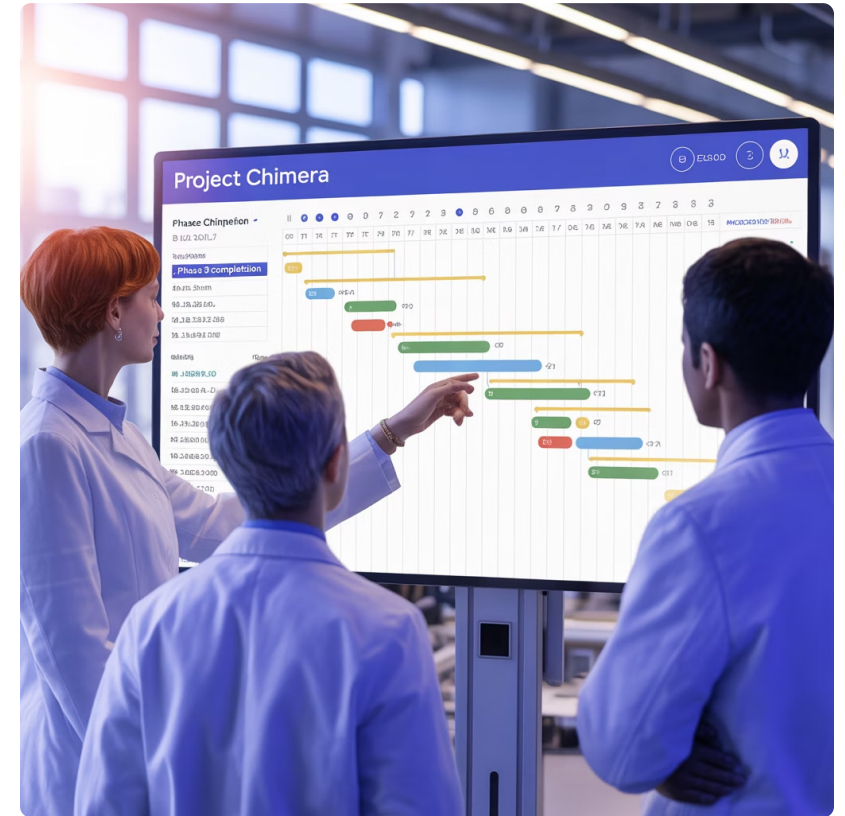
Формулювання мети та завдань проєкту з використанням SMART-критеріїв

Структурна декомпозиція робіт (WBS) для поділу проєкту на керовані компоненти

Розробка календарного плану з визначенням контрольних точок (milestones)

Бюджетування та планування ресурсів (людських, матеріальних, фінансових)

Ідентифікація та оцінка ризиків, розробка стратегій реагування

Якісне планування наукового проєкту підвищує ймовірність досягнення цілей у встановлені терміни та в межах бюджету.

Особливості організації наукових та освітніх проєктів

Організаційна функція в управлінні науковими та освітніми проєктами передбачає створення оптимальної структури для ефективного виконання проєктних завдань.

Формування проєктної команди

Підбір фахівців з необхідними компетенціями, розподіл ролей та відповідальності, забезпечення міждисциплінарності

Організаційна структура проєкту

Вибір оптимальної структури (матрична, проєктна, функціональна), визначення підпорядкованості та комунікаційних каналів

Документальне оформлення

Розробка проєктної документації, формалізація процедур, систематизація інформації, забезпечення прозорості та трекінгу

Моделі організаційних структур наукових проєктів

Функціональна структура

- Дослідники залишаються у своїх відділах
- Проєкт координується через керівників підрозділів
- Переваги: стабільність, фаховість
- Недоліки: повільність, бюрократія

Матрична структура

- Дослідники підпорядковуються одночасно керівнику проєкту та відділу
- Гнучке використання ресурсів
- Переваги: ефективність, баланс
- Недоліки: подвійне підпорядкування

Проектна структура

- Виділена команда працює виключно над проєктом
- Автономність та висока відповідальність
- Переваги: швидкість, фокус
- Недоліки: відірваність від організації

Мотивація в науково-освітніх проєктах

Особливості мотивації науковців

Мотивація членів наукових та освітніх проєктів має свою специфіку, зумовлену особливостями академічного середовища та цінностями наукової спільноти.

- Визнання у професійній спільноті часто важливіше за матеріальну винагороду
- Академічна свобода та можливість самореалізації є ключовими мотиваторами
- Значущість та соціальний вплив результатів підвищують залученість
- Можливість публікацій та наукового визнання стимулює ефективність

Методи підвищення мотивації

- Забезпечення інтелектуальних викликів та креативної свободи
- Створення можливостей для професійного розвитку
- Справедливе визнання внеску кожного учасника
- Формування сприятливого комунікативного середовища
- Збалансованість матеріальних та нематеріальних стимулів

Контроль у наукових та освітніх проєктах

Контроль є невід'ємною функцією менеджменту, що забезпечує досягнення цілей проєкту через моніторинг діяльності та внесення необхідних коректив.

Особливості контролю в наукових проєктах

- Баланс між науковою свободою та необхідністю дотримання планів
- Складність вимірювання наукових результатів кількісними показниками
- Потреба в експертній оцінці якості результатів
- Необхідність гнучкості через непередбачуваність наукового пошуку

Система показників ефективності

- Наукові показники: публікації, цитування, патенти
- Проєктні показники: дотримання термінів, бюджету
- Освітні показники: засвоєння знань, розвиток компетентностей
- Інноваційні показники: практичне впровадження результатів

Методи контролю

- Регулярні звіти та презентації результатів
- Проміжна експертиза та рецензування
- Моніторинг ключових показників ефективності (KPI)
- Аудит проєктної документації та фінансів

Координація як інтегруюча функція менеджменту

Рівні координації

- **Внутрішня координація** – узгодження дій між учасниками проєктної команди
- **Зовнішня координація** – взаємодія з партнерами, стейкхолдерами, донорами
- **Міждисциплінарна координація** – інтеграція різних наукових підходів та методів
- **Міжорганізаційна координація** – співпраця між установами та інституціями

Інструменти координації

- Регулярні координаційні зустрічі та наради
- Системи спільного планування та моніторингу
- Єдині інформаційні платформи та системи документообігу
- Чіткі протоколи комунікації та вирішення конфліктів
- Координаційні комітети та робочі групи

Життєвий цикл наукового проєкту

Ініціювання

Генерація ідеї, формування концепції, оцінка доцільності, створення проєктної пропозиції

Планування

Розробка детального плану, бюджету, розподіл ресурсів, формування команди

Виконання

Проведення досліджень, експериментів, розробка та апробація, збір та аналіз даних

Моніторинг

Відстеження прогресу, контроль якості, внесення коректив, проміжні звіти

Завершення

Підсумкова звітність, дисемінація результатів, впровадження, оцінка ефективності

Розуміння специфіки кожного етапу життєвого циклу дозволяє керівнику проєкту адаптувати управлінські підходи та інструменти до поточних потреб проєкту, забезпечуючи його успішну реалізацію.

Інтеграція функцій менеджменту у проєктній діяльності

Ефективний менеджмент наукових та освітніх проєктів вимагає системної інтеграції всіх управлінських функцій. Синергія функцій забезпечує досягнення проєктних цілей при оптимальному використанні ресурсів.

1

Комплексний підхід

Кожна функція менеджменту підтримує та посилює інші, створюючи єдину систему управління

2

Адаптивне управління

Баланс між стратегічним баченням та гнучким реагуванням на зміни умов та нові виклики

3

Циклічність процесів

Постійне вдосконалення через ітеративний підхід до планування, виконання, контролю та коригування

3. Специфіка проєктної діяльності в епоху діджиталізації

Цифрова трансформація наукової та освітньої діяльності

Діджиталізація кардинально змінює характер наукових досліджень та освітніх процесів, впливаючи на всі аспекти проектної діяльності.

Нові форми наукової взаємодії

Віртуальні лабораторії, міжнародні дослідницькі мережі, відкрита наука, глобальні дослідницькі інфраструктури

Трансформація методів дослідження

Великі дані, штучний інтелект, машинне навчання, комп'ютерне моделювання, цифрові близнюки

Освітні інновації

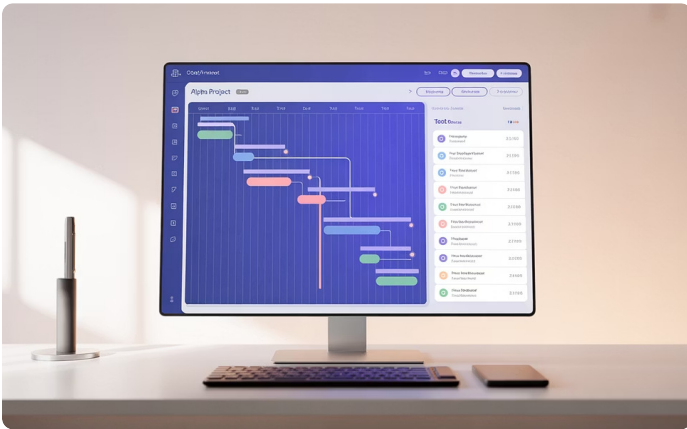
Змішане навчання, онлайн-курси, адаптивні освітні платформи, віртуальна та доповнена реальність, гейміфікація

Діджиталізація стирає кордони між традиційними дисциплінами, створюючи нові міждисциплінарні напрями досліджень та освітні підходи.

Цифрові інструменти управління проєктами

Сучасні технології пропонують широкий спектр інструментів, що підвищують ефективність управління науковими та освітніми проєктами.

Системи управління проєктами

Jira, Trello, MS Project, Asana, Basecamp, ClickUp дозволяють структурувати роботу, відстежувати виконання завдань та контролювати терміни

Платформи колаборації

Google Workspace, Microsoft Teams, Notion, Slack забезпечують спільну роботу над документами, комунікацію та обмін знаннями

Аналітичні інструменти

Tableau, Power BI, R, Python дозволяють аналізувати дані, візуалізувати результати та формувати інсайти на основі великих масивів інформації

Діджиталізація процесів управління проєктами

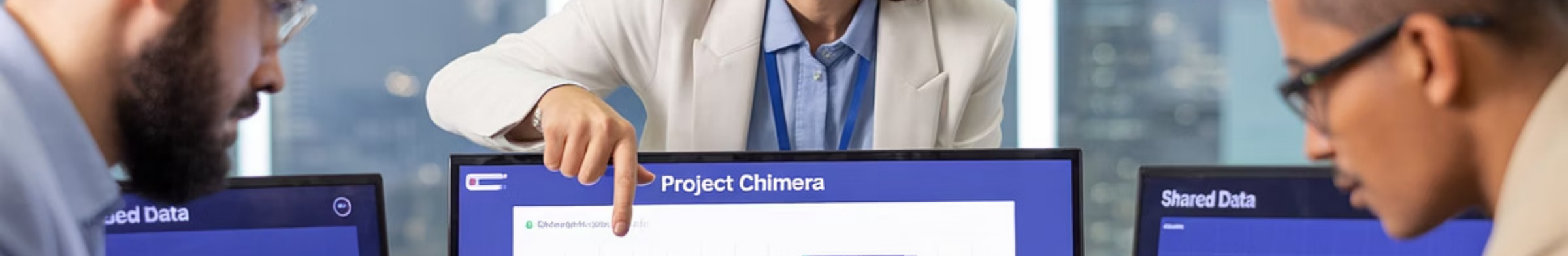
Переваги цифрової трансформації

- Підвищення прозорості та відстежуваності всіх процесів
- Автоматизація рутинних завдань та звітності
- Покращення комунікації та координації команди
- Доступ до актуальної інформації в реальному часі
- Ефективніше використання ресурсів та бюджету
- Формування цифрового сліду для аналізу та вдосконалення

Виклики та обмеження

- Необхідність розвитку цифрових компетентностей
- Забезпечення захисту даних та кібербезпеки
- Інтеграція різних систем та платформ
- Залежність від технічної інфраструктури
- Ризик цифрового вигорання та інформаційного перевантаження

Віртуальні команди у наукових проєктах

Розподілені віртуальні команди стають все більш поширеними у наукових та освітніх проєктах, що дозволяє залучати таланти незалежно від географічного розташування.

Особливості віртуальних команд

- Географічна розподіленість учасників
- Асинхронна комунікація та співпраця
- Різноманітність культур та підходів
- Залежність від цифрових платформ

Принципи ефективного управління

- Чітке визначення ролей та відповідальності
- Регулярний зворотний зв'язок та чекпойнти
- Прозорі протоколи комунікації
- Формування спільної ідентичності та культури

Інструменти для віртуальних команд

- Відеоконференції (Zoom, Google Meet)
- Віртуальні дошки (Miro, Mural)
- Чат-платформи (Slack, Discord)
- Системи управління знаннями

Управління даними у наукових проєктах

В епоху діджиталізації дані стають ключовим ресурсом наукових досліджень, а їх ефективне управління — критичним фактором успіху проєктів.

01

Планування управління даними

Розробка плану управління даними (DMP), визначення типів даних, форматів, стандартів та політик доступу

02

Збір та обробка даних

Організація процесів збору, валідації, очищення, обробки та зберігання даних з дотриманням етичних та правових норм

03

Забезпечення якості даних

Впровадження процедур перевірки, верифікації та валідації для гарантування достовірності та надійності даних

04

Архівація та публікація

Довгострокове збереження даних, їх документування та публікація у репозиторіях з дотриманням принципів FAIR

Принципи відкритої науки у проєктній діяльності

Відкрита наука (Open Science) трансформує наукову діяльність, роблячи її більш прозорою, колаборативною та доступною для широкої спільноти.

Ключові принципи відкритої науки

- **Відкритий доступ** до наукових публікацій
- **Відкриті дані** дослідження (FAIR принципи)
- **Відкрите рецензування** наукових робіт
- **Відкриті методи** та протоколи досліджень
- **Відкрите програмне забезпечення** та код
- **Відкриті освітні ресурси** та матеріали

Переваги для проєктів

- Підвищення видимості та цитованості результатів
- Прискорення наукового прогресу через повторне використання даних
- Запобігання дублюванню досліджень
- Покращення відтворюваності та верифікації результатів
- Розширення можливостей для міжнародної співпраці
- Підвищення суспільної довіри до науки

Штучний інтелект в управлінні науковими проєктами

Аналіз даних та прогнозування

Використання машинного навчання для аналізу великих масивів даних, виявлення прихованих закономірностей та прогнозування результатів досліджень

Оптимізація ресурсів

Алгоритми ШІ для оптимального розподілу бюджету, часу та людських ресурсів, автоматизоване планування та балансування навантаження

Автоматизація рутинних завдань

Інтелектуальні асистенти для автоматизації літературного пошуку, створення звітів, аналізу документів та координації комунікації в проєкті

Впровадження штучного інтелекту в управління науковими проєктами дозволяє не лише підвищити ефективність, але й трансформувати саму методологію досліджень, відкриваючи нові можливості та перспективи.

Цифрова етика у наукових та освітніх проєктах

Діджиталізація наукової та освітньої діяльності піднімає важливі етичні питання, які необхідно враховувати при реалізації проєктів.

Ключові етичні принципи

- **Прозорість** алгоритмів та методів аналізу даних
- **Приватність** та захист персональних даних учасників
- **Справедливість** та недискримінація у використанні технологій
- **Відповідальність** за наслідки впровадження цифрових рішень
- **Баланс** між автоматизацією та людським контролем

Практичні рекомендації

- Включення етичних аспектів у планування проєкту
- Отримання інформованої згоди учасників досліджень
- Регулярний етичний аудит цифрових процесів
- Проактивне виявлення потенційних етичних ризиків
- Дотримання міжнародних стандартів та рекомендацій

Цифрові компетентності менеджера наукових проєктів

Успішне управління науковими та освітніми проєктами в епоху діджиталізації вимагає від менеджера специфічних цифрових компетентностей.

Управління даними

Розуміння принципів роботи з даними, базові навички аналітики, знання стандартів та політик даних

Цифрові інструменти

Впевнене користування проєктними платформами, колаборативними інструментами, системами автоматизації

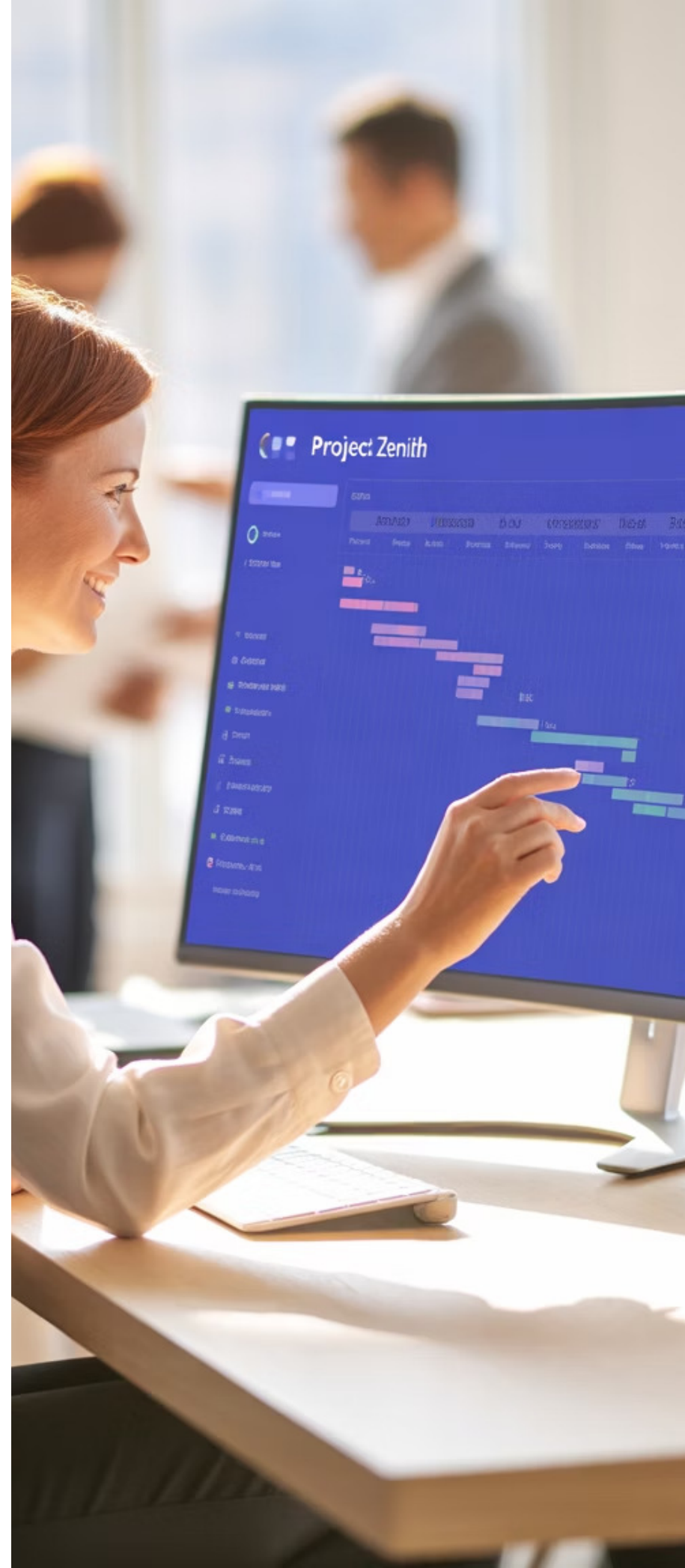
Кібербезпека

Базові знання про захист інформації, управління доступом, ризик-менеджмент у цифровому середовищі

Віртуальна колаборація

Навички ефективної комунікації, координації та мотивації у віртуальному середовищі

4. Захист прав інтелектуальної власності

Інтелектуальна власність у наукових та освітніх проєктах

Інтелектуальна власність є одним із ключових результатів наукової та освітньої діяльності, що потребує належного управління та захисту.

Поняття інтелектуальної власності

Інтелектуальна власність (ІВ) — це результати інтелектуальної, творчої діяльності людини, які охороняються законом та забезпечують їх творцям певні права.

У контексті наукових та освітніх проєктів ІВ включає наукові відкриття, технічні винаходи, методики, програмне забезпечення, бази даних, освітні матеріали, публікації та інші результати досліджень.

Значення для проєктів

- Забезпечення визнання авторства та пріоритету
- Можливість комерціалізації результатів
- Запобігання неправомірному використанню
- Основа для трансферу технологій
- Залучення інвестицій та партнерів

Види об'єктів інтелектуальної власності

Патенти

Охороняють технічні винаходи, корисні моделі та промислові зразки. Надають виключне право на використання протягом обмеженого періоду (зазвичай 20 років для винаходів).

Авторське право

Захищає літературні, художні, наукові твори, включаючи статті, монографії, підручники, програмне забезпечення. Діє протягом життя автора та 70 років після його смерті.

Торговельні марки

Охороняють знаки, які використовуються для ідентифікації товарів та послуг, включаючи назви проєктів, програм, лабораторій. Можуть підтримуватися необмежено довго.

Бази даних

Захищаються як авторським правом (структура та організація), так і спеціальним правом виробника бази даних (захист інвестицій у створення).

Комерційна таємниця

Захищає конфіденційну комерційно цінну інформацію, включаючи ноу-хау, методики, формули, які не розкриваються публічно.

Наукові відкриття

Встановлення невідомих раніше закономірностей. В Україні можуть реєструватися та отримувати дипломи, хоча не надають виключних прав.

Нормативно-правова база захисту інтелектуальної власності

Міжнародне регулювання

- Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів
- Паризька конвенція про охорону промислової власності
- Договір про патентну кооперацію (РСТ)
- Угода TRIPS Світової організації торгівлі
- Директиви ЄС у сфері інтелектуальної власності

Національне законодавство України

- Цивільний кодекс України (Книга IV)
- Закон України "Про авторське право і суміжні права"
- Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі"
- Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг"
- Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність"
- Закон України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій"

Управління інтелектуальною власністю в проєктах

Ефективне управління інтелектуальною власністю є важливою складовою менеджменту наукових та освітніх проєктів, що вимагає системного підходу на всіх етапах.

Планування ІВ

Розробка стратегії управління ІВ, аналіз існуючих прав, визначення потенційних об'єктів захисту

Ідентифікація об'єктів ІВ

Виявлення результатів, що потребують захисту, оцінка їх комерційного потенціалу та інноваційності

Захист прав ІВ

Підготовка та подання заявок на патенти, реєстрація авторських прав, укладання договорів про конфіденційність

Комерціалізація ІВ

Ліцензування, створення спін-офф компаній, трансфер технологій, монетизація прав

Моніторинг та захист

Відстеження порушень, правовий захист інтересів, підтримання чинності прав ІВ

Розподіл прав інтелектуальної власності у проєктах

Ключові аспекти розподілу прав

- Визначення правовласників (дослідники, університет, замовник)
- Розмежування прав на різні типи результатів
- Врахування внеску кожного учасника проєкту
- Узгодження умов розподілу доходів від комерціалізації
- Визначення прав на попередню інтелектуальну власність (background IP)

Документальне оформлення

- **Договір про спільну діяльність** між партнерами проєкту
- **Трудові договори** з дослідниками
- **Угоди про конфіденційність (NDA)**
- **Договори про передачу прав** на об'єкти ІВ
- **Ліцензійні угоди** для використання існуючої ІВ
- **Положення** про інтелектуальну власність організації

Intellectual property
distribution agreement

Процедура патентування винаходів

Патентування є одним із ключових механізмів захисту технічних рішень, створених у рамках наукових проєктів.

01	02	03
Оцінка патентоспроможності	Підготовка заявки	Подання заявки
Перевірка новизни, винахідницького рівня та промислової придатності рішення, проведення патентного пошуку	Складання формули винаходу, опису, реферату, креслень; формування пакету документів відповідно до вимог	Подання до Укрпатенту або через процедуру РСТ для міжнародного патентування; сплата зборів
04	05	
Експертиза заявки	Отримання патенту	
Формальна експертиза, публікація відомостей про заявку, кваліфікаційна експертиза (за клопотанням)	Видача охоронного документа, публікація відомостей про патент, підтримання чинності	

Захист авторських прав на наукові та освітні матеріали

Об'єкти авторського права в науковій сфері

- Наукові статті, монографії, підручники
- Презентації, лекційні матеріали, методичні розробки
- Програмне забезпечення, алгоритми, бази даних
- Аудіовізуальні матеріали, онлайн-курси
- Креслення, схеми, моделі, ілюстрації

Механізми захисту

- Проставлення знаку копірайту © із зазначенням власника та року
- Державна реєстрація авторського права (необов'язкова, але корисна)
- Використання технічних засобів захисту (DRM, водяні знаки)
- Ліцензування через Creative Commons для гнучкого управління правами

Авторське право виникає автоматично з моменту створення твору в матеріальній формі, однак реєстрація спрощує доведення авторства у разі спорів.

Інтелектуальна власність у міжнародних наукових проєктах

Міжнародні проєкти створюють додаткові виклики у сфері управління інтелектуальною власністю через різні правові системи та практики.

Територіальний характер прав ІВ

Права ІВ діють лише на території країн, де вони зареєстровані, що вимагає стратегічного підходу до вибору юрисдикцій для захисту

Гармонізація підходів партнерів

Узгодження різних інституційних політик щодо ІВ, визначення єдиних принципів розподілу та використання прав

Правила донорів та програм

Врахування спеціальних вимог міжнародних грантових програм (Horizon Europe, NATO SPS) щодо управління та захисту ІВ

Моделі відкритого доступу та інтелектуальна власність

Рух за відкритий доступ (Open Access) трансформує традиційні підходи до управління інтелектуальною власністю у науковій сфері.

Основні моделі відкритого доступу

- **Золотий шлях** – публікація у журналах відкритого доступу
- **Зелений шлях** – самоархівування у репозиторіях
- **Діамантовий шлях** – журнали без плати для авторів та читачів
- **Гібридні моделі** – опція відкритого доступу в традиційних журналах

Ліцензії відкритого доступу

- **Creative Commons** – гнучкі ліцензії різного рівня відкритості:
 - CC BY – дозволяє будь-яке використання із зазначенням авторства
 - CC BY-SA – вимагає поширення похідних творів на тих самих умовах
 - CC BY-NC – забороняє комерційне використання
 - CC BY-ND – забороняє створення похідних творів
- **Open Source** – для програмного забезпечення (MIT, GPL, Apache)

Оцінка вартості інтелектуальної власності

Визначення економічної цінності об'єктів інтелектуальної власності є важливим аспектом їх комерціалізації та ефективного управління.

Витратний підхід

Визначення вартості на основі фактичних витрат на створення об'єкту ІВ, включаючи дослідження, розробку, патентування.

Ринковий підхід

Оцінка на основі порівняння з аналогічними об'єктами ІВ, вартість яких відома з ринкових транзакцій.

Дохідний підхід

Розрахунок на основі прогнозованих майбутніх доходів від використання об'єкту ІВ, дисконтованих до теперішньої вартості.

Стратегії комерціалізації інтелектуальної власності

Ліцензування

Надання дозволу третім особам на використання об'єкту ІВ на певних умовах із збереженням права власності. Може бути виключним або невиключним, з територіальними обмеженнями або без них.

Відчуження прав

Повна передача прав на об'єкт ІВ іншій особі через продаж або інший механізм. Передбачає одноразову винагороду, але втрату контролю над подальшим використанням.

Створення спін-офф компаній

Заснування нового підприємства для комерціалізації розробки. Дозволяє зберегти контроль над технологією та отримувати доходи від її впровадження на ринку.

Стратегічне партнерство

Співпраця з індустріальними партнерами для спільної розробки та виведення на ринок продуктів на основі ІВ. Поєднує наукову експертизу з ринковим досвідом.

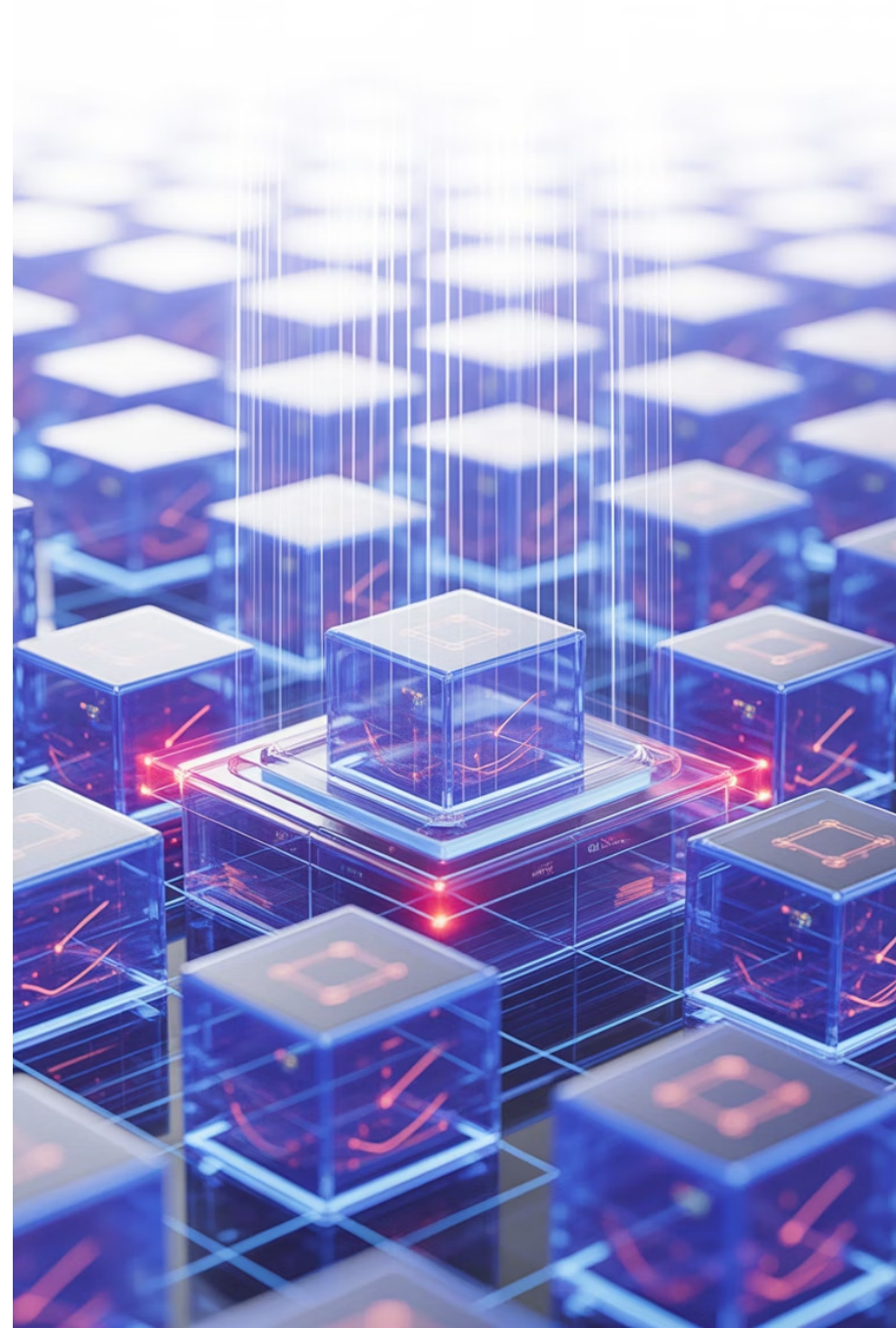
Захист інтелектуальної власності у цифровому середовищі

Специфічні виклики цифрового середовища

- Легкість копіювання та поширення цифрового контенту
- Складність відстеження порушень у глобальному масштабі
- Транскордонний характер інтернету
- Швидка еволюція технологій, що випереджає законодавство
- Анонімність порушників та складність їх ідентифікації

Технічні засоби захисту

- Системи управління цифровими правами (DRM)
- Цифрові водяні знаки та маркування контенту
- Технології блокчейн для підтвердження авторства
- Обмеження доступу та авторизація користувачів
- Моніторингові системи для виявлення неправомірного використання

Захист від плагіату у науковій спільноті

Плагіат є серйозним порушенням академічної доброчесності та прав інтелектуальної власності, що вимагає системних заходів протидії.

Поняття плагіату

Привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора.

Профілактичні заходи

Освітні програми з академічної доброчесності, формування культури цитування, запровадження кодексів етики, популяризація принципів академічної доброчесності.

Виявлення плагіату

Використання спеціалізованого програмного забезпечення (Unicheck, StrikePlagiarism), експертна перевірка, обов'язкова перевірка наукових робіт перед публікацією.

Аудит інтелектуальної власності у проєктах

Аудит ІВ є систематичним аналізом портфеля інтелектуальної власності організації або проєкту для оптимізації управління та максимізації цінності.

1

Ідентифікація активів ІВ

Виявлення всіх об'єктів ІВ (зареєстрованих та незареєстрованих), складання реєстру, визначення правового статусу

2

Аналіз правової охорони

Оцінка адекватності існуючої охорони, виявлення прогалин, аналіз термінів дії охоронних документів

3

Оцінка ризиків

Виявлення потенційних порушень прав третіх осіб, аналіз договорів, оцінка ризиків втрати прав

4

Розробка стратегії

Формування рекомендацій щодо оптимізації портфеля ІВ, посилення захисту, комерціалізації активів

Порушення прав інтелектуальної власності та способи захисту

Типові порушення прав ІВ

- Неправомірне використання запатентованих технологій
- Відтворення та розповсюдження творів без дозволу
- Плагіат та привласнення авторства
- Промисловий шпідонаж та розкриття комерційної таємниці
- Підробка товарів та використання чужих торговельних марок

Механізми захисту прав

- **Досудові заходи:** претензії, переговори, медіація
- **Судовий захист:** позови про припинення порушення, відшкодування збитків, визнання прав
- **Адміністративні процедури:** звернення до Антимонопольного комітету, митних органів
- **Кримінально-правовий захист:** при значній шкоді або системних порушеннях
- **Технічні та організаційні заходи:** моніторинг, блокування неправомірного контенту

Роль центрів трансферу технологій

Центри трансферу технологій (ЦТТ) відіграють ключову роль у комерціалізації результатів наукових досліджень та управлінні інтелектуальною власністю.

Основні функції ЦТТ

- Виявлення комерційно перспективних розробок
- Патентно-інформаційний супровід проєктів
- Маркетинг технологій та пошук партнерів
- Підготовка та супровід ліцензійних угод
- Консультування з питань захисту ІВ

Роль у наукових проєктах

- Допомога у формуванні стратегії ІВ на етапі планування
- Проведення патентних досліджень
- Оцінка патентоспроможності результатів
- Сприяння комерціалізації та впровадженню
- Управління портфелем ІВ проєкту

Розвиток в Україні

- Створення мережі ЦТТ при університетах
- Інтеграція до європейської мережі EEN
- Підвищення компетенцій у сфері ІР-менеджменту
- Розвиток інноваційної інфраструктури

Рекомендації з управління інтелектуальною власністю

Ефективне управління інтелектуальною власністю у наукових та освітніх проєктах вимагає комплексного підходу та стратегічного мислення.

На етапі планування проєкту

Проведіть патентний пошук, розробіть стратегію ІВ, визначте потенційні об'єкти захисту, узгодьте розподіл прав з партнерами

Під час реалізації проєкту

Документуйте процес розробки, використовуйте угоди про конфіденційність, своєчасно подавайте заявки на реєстрацію прав, контролюйте публікації

На етапі комерціалізації

Оцініть комерційний потенціал ІВ, виберіть оптимальну стратегію комерціалізації, залучіть фахівців з трансферу технологій

Після завершення проєкту

Підтримуйте чинність охоронних документів, моніторте використання ваших прав, розвивайте портфель ІВ через похідні розробки

Підсумки теми

Ключові висновки

- Ефективний менеджмент наукових та освітніх проєктів базується на системній інтеграції функцій планування, організації, мотивації, контролю та координації
- Діджиталізація трансформує проєктну діяльність, створюючи нові можливості та виклики для менеджерів проєктів
- Захист інтелектуальної власності є невід'ємною складовою управління науковими проєктами, що забезпечує визнання досягнень та можливість комерціалізації результатів
- Успішний менеджер наукових проєктів поєднує розуміння специфіки наукової діяльності з управлінськими компетенціями та цифровими навичками

Подальший розвиток

- Поглиблення знань у спеціалізованих областях проєктного менеджменту
- Здобуття міжнародних сертифікацій (PMP, PRINCE2)
- Участь у програмах обміну досвідом
- Практичне застосування навичок у власних проєктах